Kraków
Do Biblioteki Jagiellońskiej
[illegible]

בעריהמטע קינסטלער יוליוס אדלער און לידא פאטאצקא

Ra[illegible] № 23 (263) Radom Czwartek 13 czerwca 1929
Ad[illegible] a 20. ראַדאָם ערב שבועות ה׳ סיון תרפ״ט.

הײַנט 10 זײַטן VI·ער יאָהרגאַנג
„Nal. poczt. uiszczone ryczałtem"

ראַדאָמער-קעלצער לעבן

GARBATKA
— w willi p. —
Sobienieckiego
obok willi RÓŻ
otwiera 1 czerwca b. r.
L. ROZENBERGOWA
PENSJONAT
dla dzieci
i młodzieży.
utynowana freblanka.
Kuchnia zdrowa i rytualna.

צו זײער פֿאַרלאָבונג פֿון אונזער ליבע שוועסטער
שרה זעלקער מיט ה׳ זלמן אקערמאַן
ווינשן מיר זײ אַ הערצליכן מזל־טוב און אַ בליהענדע צוקונפֿט.
ברודער הערשל זעלקער
ראַדאָם 9 6 1929 און פֿרוי קײלה

Warszawska Pracownia
GORSETÓW
Pasów Hygienicznych męskich i damskich
אויף פֿערשידענע קראַנקהײטען. אויף לעבער, נירען און אָרגאַנגעלאָזענע
נירען, קאַטאַר־קישעק, פּושעפּוקלינעס, שליעפּע קישעק און אַנ׳אויסוואַהל
פֿון פֿערשידענע שטרײף־אלוסטיטשנע.
oraz BIUSTHALTERÓW
najnowszych fasonów
pod firmą „RÓŻA"
w KIELCACH
Rynek Nr. 9.

Zarząd **Domu Sierot** tą drogą serdecznie dziękuje p. HENRYKOWI TATAFOWI za bezpłatne leczenie jamy ustnej wszystkich sierot. Dzięki temu stałemu leczeniu dzieci Domu Sierot mają jamę ustnę w należytym porządku.

Zarząd.

Panu *Dr. Stanisławowi Zylberszlakowi* serdeczne dziękujemy za wyleczenie SYNA naszego z poważnej choroby oraz za troskliwą opiekę.

Kielce *Maliniakowie*

דאַנקזאַגונג.

מיר געפֿינען פֿאַר אונזער הײליגען חוב אויסצודריקען פֿון אונזערע אנגעזייטאַגטע הערצער דעם טיעפֿסטען דאַנק אונזערע חברים, גוטע פֿרײנד און באַקאַנטע, די אָרטיגע ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, די מיטגלידער פֿון קהלה־ראַט מיט ה׳ **יחיאל פרענקעל** פּרעזעס פֿון ראַט בראש. מיטגלידער פֿון דער קהלה פֿערוואַלטונג, בית החיים קאָמיסיע פֿאַר זײער פּונקטליכער ערלעדיגונג אלע פֿאָרמאַליטעטען, די מתפללים פֿון בית־הכנסת הציונים, דער דירעקציע און פֿערוואַלטונג פֿון גימנאַזיום „חובבי־דעת" ווי אויך די האַנדווערקער־פֿראַקציע בײ דער קהלה, פֿאַר זײער אַנטײל אין אָבגעבען דעם לעצטען כבוד אונזער הײס־געליבטער אונפֿערגעסליכער

מוטער און פֿרוי **ביילה גיטעל ז״ל**

און פֿאַר זײערע מיטגעפֿיל־אויסדריקען. זאָלט איהר אלע פֿון קײן צער וויסען.

די אין טיעפֿען צער איבערגעבליבענע
יהודה קיפּמאַן, קינדער און פֿאַמיליע

Panu Zenkowi Tajtelbaumowi,
z powodu śmierci b. p.
OJCA Jego
wyrażają serdeczne współczucia
Salomon Katz
i Jgnacy Przednowek

Przefarbowane stare obuwie
barwnikiem
SKINOL-FARBA
w 54 kolorach
niczem **nie różni się** od nowego obuwia gdyż po przefarbowaniu **Skinol-Farbą** jest trwała, farba nie ściera się, nie pęka i nie schodzi wskutek deszczu.
ŻĄDAĆ WYRAŹNIE SKINOL-FARBA **WSZĘDZIE.**
Przetw. Chem. „SKINOL" Warszawa Zielna 52.

אונזער פֿערוואַלטונג׳ס מיטגלידערין פֿרוי **חנה טײטעלבוים**
צו ליבן טויט פֿון איהר מאַן **רפאל נ״ט**
דריקען מיר אויס אונזער טיפֿסטען מיטגעפֿיהל
פֿערוואַלטונג פֿון געזעלש. „עזרה"
אין ראַדאָם.

Zarząd DOMU SIEROT Żydowskich składa serdeczne podziękowanie P.P. właścicielom kina **„NOWE CZARY"** za ofiarowany seans dn. 6.VI na rzecz Domu Sierot. Dochód z przeznaczonego seansu wyniósł 294 zł. 10 gr.

ZARZĄD

דער יודישער סוחר און די פויזנער אויסשטעלונג.

(ספּעציעל פאַר'ן „ראַדאָמער-קעלצער לעבען")

פון דעפּ. וו. ווישליצקי.

אין אַן'אינטערוויו מיט אַ פאַרשטעהער פון פרעפע-רעפעראַט פון דער פויזנער אויסשטעלונג האָט דעפּ. וו. ווישליצקי ארויסגעזאָגט פאָלגענדעס וועגען יודישען סוחרים'טום אויף דער פויזנער אויסשטעלונג:

די איניציאַטאָרען פון דער אויסשטעלונג, וועלכע האָבען אזוי ארום געוואָלט פאַרשטעלען דעם סך-הכל פון דער 10-יאָהריגער ארבייט פון די פוילישע בירגער, האָבען געהאַט אַ גליקליכען געדאַנק, נישט בלויז דערפאַר, וואָס זיי איז געלונגען צו מאָבּיליזירען דאָ אויף אָט דער אויסשטעלונג אַלע שעפערישע כוחות, נור קודם-כל אין דעם פרט, וואָס אין פויזען ווערען דורך דער אויסשטעלונג פעראייניגט אַלע זאַבּאָרען, ווי אויך אַלע בירגער, וואָס זענען אויסגעהאָדעוועט געוואָרען אין פערשידענע אַטמאָספערעס און עקאָנאָמישע בעדינגונגען.

אויף דער אויסשטעלונג געפינען אַן אָבשפּיגלונג אונזערע עקספּאָרט-מעגליכקייטען, ס'איז אויך פאָרגעשטעלט אונזער וויסענשאַפט און די זעלבסטהילף-אינסטיטוציעס, געזעלשאַפטליכע און קולטורעלע, ווי אויך די קונסט. אַלץ איז קאָנצענטרירט אויף איין פלאַץ. צי קען נאָך זיין אַ מעכטיגערע מאַניפעסטאַציע?

נישט געקוקט אָבער אויף דאָס אַלץ, וועלען די בעזוכער'ס פון דער אויסשטעלונג זיך איבערצייגען, אַז צום בעדויערען, איז נאָך נישטאָ יענער גלייכגעוויכט פון לעבען, וואָס דאַרף זיין דער לייט-מאָטיוו פון דער גאַנצער אָרגאַניזאַציע פון ווירטשאַפטליכען לעבען אין פוילען. כ'מיין דאָ דעם האַנדעל. מ'האָט איהם פערשטופּט אין אַ שמאָלען ווינקעל און אַרומגערינגעלט איהם פון איין זייט מיט דער גרויסער שווער-אינדוסטריע און פון דער צווייטער זייט מיט דער לאַנדווירטשאַפט.

— מיט וואָס ערקלערט איהר, וואָס דער האַנדעל פערנעמט אַזאַ בעשיידענעם אָרט אין אונזער ווירטשאַפטליכען לעבען?

— מ'דאַרף דאָס צושרייבען די ספּעציפישע בעדינגונגען, אין וועלכע פוילען האָט זיך ענטוויקעלט אין די ערשטע 6 יאָהר. צוליעב דער נאַציאָנאַליסטען-פּאָליטיק איז דער האַנדעל געווען צושפּאַלטען אויף אָרגאַניזאַציעס פון וועלכע איינע—די יורישע—האָט געמוזט קעמפען פאַר איהרע עלעמענטאַרע רעכט און די רעזולטאַטען פון יענער פּאָליטיק קומען טאַקי צום אויסדרוק אויף דער פויזנער אויסשטעלונג. איין פרט, וואָס גיט מיר האָפנונג איז, וואָס די איניציאַטאָרען האָבען אויסגעקליבען פויזען, די שטאָדט, וואו ס'האָט דאָמינירט די שאָוויניסטישע פּאָליטיק. אַ דאַנק דער אָנגעשטרענגטער ארבייט פון שטאָדט-פּרעזידענט ראַטאַיסקי און פּרעזעס וואַכאָוויאַק און דער מיטאַרבייט פון דער רעגירונג איז דאָ אַ גאַראַנטיע, אַז דער יודישער אויסשטעלער און די יודישע בעזוכער וועלען זיך פיהלען אין דער שטאָדט ווי גלייכע, פרייע און געאַכטעטע בירגער.

—ווי איז די מיינונג פון יורישען סוחרים'טום וועגען דער אויסשטעלונג?

דער יודישער סוחר לעגט גרויסע האָפנונגען אויף פויזען. ער וועט דאָרט אָנקניפּען אַ קאָנטאַקט מיט די אינדוסטריאַלער, וועט זיך טרעפען מיט די ווירטשאַפטס-אָרגאַניזאַציעס, דאָס וועט אפשר פערגרעסערען די קאָנסומציע און די אומזאַצען, ממילא וועט עס ווירקען לטובת אויף דער עקאָנאָמישער לאַגע אין לאַנד.

די פאַרשטעהער פון דער רעגירונג, בעזוכענדיג דעם קיאָסק פון די סוחרים-אָרגאַניזאַציעס און צוקוקענדיג זיך צו די טאַבּעלעס, וואָס געפינען זיך דאָרט — וועלען זיך געוויס איבערצייגען, אַז מ'מוז ראַדיקאַל ענדערען די פּאָליטיק פון פיסקאַליזם, קרעדיט און צאָל. אויב מ'וויל, אַז די קומענדיגע לאַנד-אויסשטעלונג זאָל ווייזען אויף אַ פּראָגרעס אין דער ווירטשאַפטליכער לאַגע פון לאַנד.

לסוף האָט דעפּ. ווישליצקי רעזומירט זיין מיינונג אַזוי ארום:

פון דעם גאַנצען לאַנד קליבט מען זיך אויף דער אויסשטעלונג. דער יודישער סוחר וועט קומען קיין פויזען. ביי זעהר שווערע בעדינגונגען וועט איהם אויסקומען צו פאָהרען, ווייל זיינע עקזיסטענץ-מעגליכקייטען זענען טרויעריגע, אָבער ער וועט זיך פאָהרען פרעהען מיט'ן פונאַנדערבליה פון דער מליכה. ער וועט פאָהרען זוכען אַ בעסערען מאָרגען און גלייכצייטיג אַרבייטען אויף דער אויסשטעלונג כדי אויפצוהויבען די קאָנסומציע פון לאַנד, פּראָפּאַגירען די פוילישע אינדוסטריע און שאַפען די בעדינגונגען פאַר מיט-ארבייט.

צו דער ענטשטעהונג פון אַ פּראָפעסיאָנעלען-פעראיין פון ביורא און האַנדעלס-אָנגעשטעלטע אין ראַדאָם.

ס'איז שוין היינט נישט נויטיג קיין אויפקלערונג'ס-ארבייט ביים גרינדען פּראָפעסיאָנעלע פעראיינען. יעדער ארבייטענדער יחיד פערשטעהט און פיהלט דאָס, אַז זיינע פּראָפעסיאָנעלע אינטערעסען קאָנען ווערען געהיטען נור דאַמאָלס, ווען זיין אינטערעס איז דער זעלבער פון קאָלעקטיוו. לאַנג איז שוין פערביי די צייט, ווען מ'האָט אין ארבייטענדען פון דער זעלבער פּראָפעסיע געזעהן אַ שונא אויף לעבען און טויט, אין בעסטען פאַל אַ בלויזען קאָנקורענט.

כ'מיין עס אין שייכות מיט דער גרינדונג פון אַ פעראיין פון האַנדעלס און ביורא-אָנגעשטעלטע אין ראַדאָם.

ראַדאָם אַלס איינע פון די גרעסערע פּראָווינץ-שטעדט איז פיר ווייניג אפשר אין מיניאַטור אָבער שטעהט פאָרט אין דער מדרגה, וואָס די גרויסע שטאָדט און ממילא נויטיגט זי זיך אין די נעלבע קולטורעלע און פּראָפעסיאָנעלע אינסטיטוציעס. דאָס איז פאַר מיר ווי זיכער, אַז אין ראַדאָם וועט געוויס דערגרייכען די צאָהל פון דער קאַטעגאָריע אָנגעשטעלטע אין די הונדערטער. האָבען מיר צו טוהען מיט אַ קאָלעקטיוו, מוז ער ווערען אָרגאַניזירט.

כ'וויל נאָך צוגעבען און דאָס וועט מיר יעדער איינער מודה זיין. אַז אויסנאַהם-ווייזע האָט אַזאַ פעראיין מעהר אויפגאַבען ווי אַ געוועהנליך פּראָפעסיאָנעלער; אויב דאָרטען איז נור דאָ פּראָפעסיאָנעלע אינטערעסען, איז דאָ אויך קולטורעלע, פערבינדענע מיט די פּראָפעסיאָנעלע. אָט זאָלען מיר נעמען אין בעטראַכט בוכהאַלטעריע. די קאַטעגאָריע אָנגעשטעלטע נויטיגען זיך אין שטענדיגע דערגענצונג אין די לעהרע און אַלץ, וואָס ס'האָט אַ שייכות צום בוך-וועזען אין צוזאַמענהאַנג מיט די שטענדיגע פּרישאינטערפּרעטירטע האַנדעל-און-שטייער-געזעצען. טאָג-איין טאָג-אויס איז דאָ פרישע צירקולאַרען פון פערשידענע אינסטאַנצען און מ'קאָן עס נישט גרינגשעצען. ווייל האָט דער ארבייט'ס געבער נישט די גענוגענדע זיכערקייט. אַז זיין אָנגעשטעלטער איז אין דעם אַלעם בעהאַוועט, בעטראַכט ער איהם פאַר אַ צווייט ריידיגען בעאַמטען און דאָס שפּיגעלט זיך אָב מאַטעריעל און פּראָפעסיאָנעל. אויף דעם געביעט נויטיגט זיך אויפקלערונג'ס-פאַרטראַגען און צו האָבען צווישען זיך אַ שטענדיגען קאָנטאַקט און האָבען דעם טרעף-פונקט. מאַכט זיך עפּעס אַ דבר קשה ברויך עס נישט בלייבען אינווייניג און ארומגיין מיט ספיקות, בלויז צוליעב דעם, וואָס כ'שעם זיך וועגען דעם ביי וועמען אָנפרעגען.

כ'וועל זיך נישט אריינלאָזען איינצעלהייטליך בעטראַכטען די פראַגען, וועלכע זענען מיט דער טהעטיגקייט פערבונדען, דאָס לאָז איך איבער פאַר דער לייטונג פון פעראיין און אויך וואָס די צייט וועט אַליין אָנווייזען. כ'קאָן נישט פערבייגעהן און גאָרנישט בעריהרען די ריין-פּראָפעסיאָנעלע זייט. יעדער אָנגעשטעלטער וועט זיין ביי זיך פעסטער און אַזויפיל נישט זיין נאָכגיביג, וועלכעס דערגרייכט טיילמאָל ביז מאָראַלישע דערנידרונג, ראַמאָלס וועט ער וויסען, אַז ער האָט ווער ס'זאָל שיצען זיינע אינטערעסען. כ'גלויב און אזוי איז עס געוויס, אַז גענוג אָנגעשטעלטע פון דער קאַטעגאָריע האָבען שוין לאַנג אריבערגעשריטען געגען זייער ווילען די גרעניץ פון נישט זיין אונטערגעוואָרפען ווייל דאָס לעבען האָט זיי צו דעם געניייט, און אונטער זיינע פליגלען איז שטענדיג און געשטאַנען דער אַנדערער, וועלכער איז געוועזען גרייט צו פערנעמען זיין פלאַץ, און איבער דעם האָט ער געמוזט זיין נאָכגיביג און וואָס אַמאָהל מעהר.

כ'וויל נישט בעריהרען אַ סך געזעלכע עהנליכע פראַגען, דאָס איז דער אַלף און בית אין טאָג-טעגליכען לעבען פון ארבייט'ס-נעמער. ער פיהלט דאָס און קאָן דאָס זעהר גוט. מיט דעם פערשטעהט זיך טאַקי וועט יעדער ארבייטענדער יחיד פון דער קאַטע-

גאָר ניט וויסן ווי אָנצושאַצן די ווערט און וויכטיקייט פון אזא אינסטיטוציע און ס'בלייבט זיך נור איבער צו ווינשען, אז די ענטשטעהונג זאָל נישט ווערען אָפּגעשטעלט און דאָס אויפמונטערונג וועט גלייכצייטיג אריינגעבען מוטה די גרינדער, ווייל דאָס וועט פאר ווי זיין די גרעסטע סאטיספאַקציע.

כ'גלויב אויך, צו די אָרגאַניזאַציע, אלענפאלס מתחילת, וועט זיך נישט לאָזען באאיינפלוסען פון קיין פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס. וועט בלייבען א פּאָליטיש מיט דער פערשטענדעניש פאר דער נויטיקייט פון דער זאך, זיין טעטיג לטובת די קולטורעלע און מאַטעריעלע אינטערעסען פון איהרע מיטגלידער.

ל. פישמאַן.

חג השבועות.

צוויי מאָמענטען אונטערשיידען מיר איז חאַראַקטער פון חג השבועות: מתן תורה און בכורים, אָדער הימעל און ערד, נשמה און גוף. ווען דער חג הפסח האָט אונז געגעבען די פיזישע בעפרייאונג, האָט אונז ארויסגענומען פון דער קנעכטשאַפט פון מצרים, האָט געמוזט, אלס קאָנסעקווענץ, באַלד טאַקי נאָכקומען דער חג השבועות. וועלכער האָט אונז געגעבען די גייסטיגע פרייהייט, די קאָנסטיטוציע פון דער תורה. און אזוי א נאָך איז שבועות אייגענטליך די דערגענצונג פון פסח, די צווייטע העלפט פון דעם אַקט יציאת מצרים. ווייניג איז צו ווערען א פריי פאָלק — א פריי פאָלק מוז האָבען א קאָנסטיטוציע מוז האָבען תקנות, פאָרשריפטען, געזעצען. אָהן דעם איז נישט געמאָהלט א געזעלשאַפטליך לעבען, א לעבען פון א נאַציע און פון א מדינה.

און דער גרויסער געזעצגעבער האָט אונז אַלערערשטענס געמוזט געבען א תורה און נאָך וואָס פאר א תורה! א תורת חיים ואהבת הסד, פון וועלכער ס'פינקלען ארויס די הייליגסטע ווערטער פון פרייהייט, די העכסטע עטישע בעגריפען פון דער מענשהייט, די ווערטפולסטע אידעאַלען פון דער הכמה עליונה. „קיין פרעמדען זאָלסט דו נישט דריקען און נישט קרענקען, ווייל פרעמדלינגע זענט איהר געוועזען אין לאַנד מצרים". „איהר זאָלט ליעבען דעם פרעמדען" און אויף יעדען שריט און טריט און ביי אַלע מתנות כהונה פערנעמט דער פרעמדער א וויכטיגען פּלאַץ און ציהט אויף זיך אונזער בעזונדערע וואַרימע אויפמערקזאַמקייט.

אוודאי שפּילט א וויכטיגע ראָליע דער בעזיץ פון באָדען. די ערד. א פאָלק אָהן א לאַנד, אָהן א באָדען אונטער די פיס, איז אזוי ווי א מענש אָהן פיס. מיר האָבען לעצטענס אָנגעהויבען זיך צו אנשטרענגען כדי צו ערוועלבען א גרונד-בעזיץ אין אונזער הייליג לאַנד. מיר בעמערקען אָבער אויך לעצטענס א טרויריגע ערשיינונג אין אונזער גלות-לעבען, אז די תורה, די נשמה, ווערט ביי אונז פערנאַכלעסיגט אויפ'ן חשבון פון דעם ערד-אידעאַל, תורה מונחת בקרן זוית, די תורה ווערט ליידער אוועקגעלעגט אין א ווינקעל אריין, אונזער געליעבטע יוגענד וואַרפט זיך מיט'ן גאַנצען ברען אויף דעם אידעאַל פון ערד-בעזיץ. זי פערגעסט אָבער באַלד, אז אונזער פאָלק ישראל אָהן תורת ישראל איז אין יעדער הינזיכט א נייכטיגער בר-מינן. די צייט און דער שכל, די גרעסטע מאָהנערס אין דער וועלט, פאָדערן פון אונז די גרעסטע אָנשטרענגונג צו לערנען די תורה אין איהר ערשטער קוואַל. אין איהרע אַלע אוצרות, אָהן שום תרוק, נישט אָבערפלעכליך, נישט בלויז א ביסעל פּטפוט מיט א פאָר צעהנדליגע איינצעלנע ווערטער, אויסגעלערנטע כמצות אנשים מלומדה, נאָר א תורה שלמה, א פאָלשטענדיגע מיט א אומפאנג פון אַלע אונזערע גייסטיגע ווערטען, וועלכער דער יודישער גייסט האָט געשאַפען.

די זעלבע זאָרג, וואָס מיר האָבען בנוגע די ערד, אז ווי באַלד מיר וועלען זיך נישט אנשטרענגען אָבצוקויפען אונזער לאַנד, וועלען עס טהון פרעמדע אָט די זעלבע פורכט האָב איך אויך בנוגע אונזער תורה: שוין היינט זעהען מיר, אַז פרעמדע פעלקער לערנען אונזער תורה וועהרענד אונזערע יונגע קינדער דורך די שולד פון זייערע עלטערן, הויבען אָן די תורה צו פערלאָזען, פערגעסענדיג, אַז די תורה געהט נישט אראָב אליין פון הימעל אין אונז אריין, נאָר זי ווערט ערוואָרבען דורך פלייס, דורך טיעפען לערנען, דורך שמוש תלמידי חכמים.

שבועות ענטהאַלט טאַקי צוויי מאָמענטען: מתן תורה און בכורים, הימעל און ערד, נשמה און גוף, ביידע גלייך וויכטיג, דאך מתן תורת אויף דעם ערשטען פּלאַן.

פלטי מושקאַטבליטה.

ערב שבועות תרפ"ט.

Od wielu lat już istniejące

Biuro Próśb TŁOMACZEŃ — i — PRZEPISYWAŃ

p. f. „PROLITEX"

RADOM, WAŁOWA 5, oficyna I-e piętro.

USKUTECZNIA

Podania, skargi, opozycje, apelacje w sprawach cywilnych, karnych, wojskowych i paszportowych oraz **rekursy do wszystkich urzędów państwowych i administracyjnych**

KORESPONDENCJA HANDLOWA

umowy i punkt. przedrejentalne

ווי פערהיט מען זיך פון א צו הויכער אומזאַץ-אויסמעסטונג?

(פאָפּולער-וויסענשאַפטליכער פעליעטאָן)

איצט נאָכדעם ווי אַלע שטייער-צאָלערס האָבען שוין אויסגעגאָסען זייערע ביטערע הערצער אין די „רעקורסען" און האָבען זיך שוין גוט „אָנגעגעסען" מיט די שאַצונקאָמיסיע מיטגלידער, האָבען מיר געמאַכט א פרווו צו בעטראַכטען די אָנגעווייטאָגטע שאַצונגס-פראַגע וויסענשאַפטליך.

און נאָכדעם, ווי מיר האָבען די איבענגערמאָגטע פראַגע אויסגעפאָרשט און אואליזירט פון אַלע זייטען, זענען מיר געקומען צום בעשלוס—אז די הויפּט סבות, וואָס רופען ארויס ביי ביי אונז די הויכע „איינשאַצונגען", זענען די אזוי גערופענע „אינפאָרמאַציעס".

קיין שום מלוכה-אַפּאַראַט ביי אונז אין דער מדינה אַרבייט נישט אזוי אינטענסיוו, ווי דער „אינפאָרמאַציע-אַפּאַראַט"; צוגען קענען אייך פערשפּעטיגען אויף גאַנצע 5 שעה; א פּאָסט-קאַרטעל פון פשיטיק קען אייך אָנקומען דורך קראָקע; ווען מען גנב'עט אייך אויף ספּאַצעראָווא וועט דער פּאָליציאַנט גראָד זיך געפונען אויף סקאַרישעווסקא—די „אינפאָרמאַציע" אָבער איז שטענדיג אויפ'ן אָרט...

וואו איהר זאָלט נישט גיין און וואו איהר זאָלט נישט שטיין דינגלען אייך שטענדיג אַרום „אינפאָרמאַטאָרען" און דווקא מאחינו בני-ישראל, וואָס קוקען אייך אריין אין טעפּעל און ווייסען וואָס ביי אייך טוט זיך אונטער'ן נאָגעל מען ווייסט וואָס איהר קאָכט און וואָס איהר עסט, צו טראָגט איהר שקאַרפּעטקעס נייע אָדער פערצירעוועטע, און וויפיל מאָהל אין וואָך איהר בייט א העמד...

אַלע אינפאָרמאַציעס וועגען אייך ווערען צונויפגעלייגט צוזאַמען, צו יעדער אינפאָרמאַציע-ציפער ווערט צוגעגעבען א נול, נאָכהער ווערט עס „געמנאָזשעט" און בעטראַכטענדיג עס דורך א „פערגרעסער-גלאָז" בעקומט זיך וועגען אייך די „אמתע", „ריכטיגע", פּראַווראָפּאָדאָבנע" אינפאָרמאַציע, פון וועלכער עס קען שוין אייך קיין טאַטע און קיין מאַמע נישט העלפען...

דאַרפט איהר טאַקע דעריבער הייניגע צייטען לעבען זייער פאָרזיכטיג און זעהן ווי ווייט מעגליך ניט צו ציען אויף זיך די וואַכזאַמע אויפמערקזאַמקייט פון די אינספּעקטאָרען מיט די אינפאָרמאַטאָרען.

ערשטענס—טאָרט איהר נישט פאָהרען אויף קיין דאַטשע אפילו האָבענדיג א לונגען-פעהלער; אַלעמען פון די אומות-העולם קען א דאַטשע „פּאָפּראַוויען", אייך אידען וועט אָבער א דאַטשע שטאַרק פערשאַדטן; ווער רעדט נאָך ווען ליגענדיג אזוי זיך א שבת ביינטאָג אין האַמאַק און וואַרעמענדיג זיך אויף דער זון, וועט נאָך אימיצער אונטערהערען, ווי איהר האָט ארויסגערעדט צו זיך אַליין — איי גוט! — דאַן האָט איהר שוין קיין מזל נישט... און פאָרענדיג צוריק פון דער דאַטשע, מעגט איהר שוין דאָס וועגעלע מיט'ן בעטגעוואַנט אָהעקספּידירען גלייך אין אוזשאָנד אריין — איהר וועט דורכדעם זיך איינשפּאָרען א סך הוצאות...

והשנית דאַרף אייער נאָמען וואָס ווייניגער דערמאָנט ווערען צווישען מנרבים, און קיין עליות אין שוהל אָדער

הומאריסטישע אבטיילונג קרעפלעך — לכבוד — שבועות.

א ק ד מ ו ת.

אקדמות מילין — איידער טארעס הויבט אָן צו רעדען אין דער ראדאמער
גמינע — תא
אולא שקילנא — פריהער ווערט ער געטשוויטשעט פון גענעראל-סעקרעטא — תא
בבבי תרי — צווי לאגערען האבען צווישען זיך געקעמפפט אין קהלה — תא
ביז ויברח האט געמאכט ר' יאסעלע שווייגערא — תא
גבורין — פערדיענט האט נאר איינער פון דבנות-קאמפא — תא
און יעצט לאכט ער פון די ראדאמער פרייערא. — תא
גביל — דאס פארמעטענע פנים פון סעקרעטאריאטא — תא
יו — ער שרייבט אזוי לאנג ביז ער שרייבט זיך אָן א גוט קוויטעלא. — תא
דירי ארעה — די איינוואהנער פון ראדאמער קהל — תא
ווערען פערשאטען מיט עטאט-שטייערא — תא
הדר — פאר די שיינע יורען פון די ראדאמער ארטאדאקסא — תא
הקם — איז א פאלק'ס-שולע טריף און זיי שטעלען א ווידערשטאנדא — תא
ובלא לאו — אהן מאטערניש איז ר' שלמה געווארען דאזארא — תא
ובאתא קלילה — פאר'ן בלויזען אונטערשריפט, אז ער וועט זיין א געטריי-
ער זעלנערא — תא
זמין — דער מעצענאס האט צוגעגרייט צו פיהרען א מלחמה — תא
און האט זיך אנגעברייט א בעזונדערען בודזשעטא — תא
זהור — זיין מאיעסטעט דער ראש שלאפט און מאכט א שוויגערא — תא
חיל אלף — א טויזענדער ארויף. א טויזענדער אראב און פאר אלץ ליידט
דער וועהלערא — תא
חדתין — מען האט אונז מזכה געווען מיט נייע פערזארגערא — תא
פון ציטרינס, ווייסמאנס, מוליערס, וואס שפילען א קאמעדיא — תא
ספי — נאך מגהר וויל איך שוין נישט שרייבא — תא
טעם — וויל דער חכם כטראשעט מיט'ן טעם פון זיין שטעקענא — תא

זיי ברויכען א תיקון.

די ראטמענער און פאסלעס פון סיים און מאגיסטראס
וואס בענקלעך זיי דריקען און זיצען מיט שטאט
שווייגען אויך דאָן, ווען מ'טוט אונז דריקען
ברויכען דאָך זיכער א גרונדליכען תיקון.

די „אגודה" הקדושת, די גאט'ס קאזאקען,
אויף א ווענדקע א פרומע, וואס ווילען אונז פאקען
וואס עולם הבא זיי טיילען, גן-עדן פול גליקען
זיי ברויכען באמת א פרומען תיקון.

כלל-פערזארגער, גראבלער מכל המינים...
וואס „יחץ" זיי מאכען, לויט חוקים און דינים,
פון קהל'שען טאפ מיט חשק זיי פיקען,
זיי ברויכען על פי דין א געכשר'טען תיקון.

די גמינע-דאזארעס, וואס די טויטע זיי פוצען
און ארעמע קראנקע קיין חשק צו שטיצען,
וואס מלחמה זיי פיהרען, ווי די הענער זיך פליקען,
זיי ברויכען געוויס ע"פ „יושר" א תיקון.

די שטייערן די גרויסע, די פינסטערע כמארע
וואס פרעסט אויף אלץ ווי דער „ארבה" פון פרעה
וואס פליהען און ציהען פונקט ווי די „מיקען".
זיי ברויכען באמת א גרונדליכען תיקון.

דער דלות דער גרויסער, מיט זיין פינסטערע האנד,
וואס מאכט אונז פאר שנארער, צו שפאט און צושאנד,
מיט אויגען פול טרערען, קיין אמעריקא קוקען...
דעם דלות איז נויטיג אנ'אמת'ער תיקון.

א. י—קינד.

עיקר שכחתי

די ווייבלעך די רייכע וואס קיין צאפאט זיי לויפען,
און לעבען א טאג דארט, א ווילדען א טרפה'ן,
און די מענער די פערד, טיט ליבע בריטף זיי קוויקען...
זיי ברויכען על פי דין א כשר'ען תיקון.

הנ"ל.

ג ר י נ ע.

אז איינער בארגט א גמילת חסד און רעכענט נאך אבצוקריגען—איז ער א גרינער.
דער וואס גיט א איידעם נדן און רעכענט, אז ער איז איהם שוין פטור
— איז א גרינער.
דער וואס נעמט א וועקסל און רעכענט, אז ער וועט ווערען געבאהלט
— איז א גרינער.
ווער ס'גלויבט א כלל טהוער, אז ער ארבייט נאר לשם מצוה— איז א גרינער
אז א מיידעל אהן דאלארען רעכענט נאך אין דעם יאהרהונדערט צו בעקומען
א חתן — איז א גרינע.
דער וואס זעהט א שעהן פארביג מיידעל און רעכענט, אז דאס איז איהר
אייגענע שעהנהייט — איז א גרינער.
אז א חסידיש ווייבעל זאגט, אז זי פאהרט קיין צאפאט צוליעב'ן געזונד,
אויב דער מאן גלויבט איהר — איז ער א גרינער
ליעטניטשקעס, וועלכע גלויבען, אז די מענער ווערען א גאנצע וואך פער-
שווארצט אין שטאדט און ווארטען אומגעדולדיג אויפ'ן פרייטאג—זענען גרינע.
ווער ס'גלויבט נאך אין ישועות פון דער היינטיגער גמינע — איז א גרינער.

קנאפז.

אין בית-המדרש טארט איהר אויך ניט איהר למען-השם נישט פערגעסען איהם
קויפען, ווייל איהר זענט נישט זיכער אויפמערקזאם צו מאכען- איידער ער
אז קומענדיג צום „פאדאטנעס" זיך נעמט שרייבען דעם פראטאקאל—אז
„סקארדזשען" אויף אייער „קוויטעל", דער קאפעליוש אייערער וואס מ'האט
וועט ער אייך פלוצלינג אוועקשטעלען איהם געוויס דערציילט, אז ער איז א
א קלאן-קשיה: א דליאדשעגא—וועט נייער, אין באמת נאר א געניצעוועטער
ער אייך פרעגען-פאן קיפיל נא שוויענ- און איהר האט בעצאהלט פאר'ן אי-
טא זא דזשעשענטש זלאטיך מאסטיר בערמאכען פיר זלאטעס מיט פופציג
יאינע אי זא פעטנאשטשע זלאטיך גראשען...
פסיכאס נילעז...

איהר דארפט אויך זיין זייער פאר- איהר דארפט אויך וויסען וואס איר
זיכטיג מיט קליידונג,—אויב איהר האט האט צוטהון מיט די ערימעלייט; עס
איבערגעניצעוועט א קאפעליוש און ער קומט אן דער טאג, מאכט זיך ביי
זעהט אויס אויף צולהכעיס ווי א נייער א"ך נישט צו די טיהר—איין ארימאן
—זאלט איהר היטען וואס איהר האט ארייין איין ארימאן ארויס, ווי גאט איז
צוטהון; ווען צו אייך וועט „ארייני- ליב—גיט זיי קיין נדבות נישט, גיט
שפרינגען" דער „פאדאטניצר", זאלט זיי נישט איינמאל, גיט זיי נישט א
צ.ייטען מאהל און א דריטען מאהל וועט איהר פון זיי פטור ווערען און
זיי וועלען שוין מעהר צו אייך נישט
קומען—ווייל די ארימעלייט, זיי מאכען
דאך אייך אומגליקליך! ווען דער פא-
ראטנער קוקט פון ווייטען אויף אייער
קראם. איז ער נישט מחויב זיך אריינ-
צוגריבלען ווער זיי זענען—ער זעהט
אז דורכ'ן טאג דרייען זיך דורך אין
אייער קראם הונדערטער מענטשען און
נאך דערצו מיט פולע טארבעס אין די
הענט. איז א סימן אז ביי אייך איז א
גרויסער „רוך" און איהר מאכט א
גרויסען „אכראט"—האט ער דאך שוין
וועגען אייך א פארטיגע „אינפארמאצי-
יע"...

א גרויסן פעהלער ביי היינטיגע צייי-
טען באגייט איהר קרעמער מיט אייע-
רע „קונצען" פון נארען דעם עולם,
פארשטעלענדיג אייערע קראמען אלס
„סעדפאקטע" מיט סחורה; צי מיינט
איהר. אז מיר ווייסען נישט, אז אויב
איהר זענט א „קאלאניאלער" מט ליי-
דיגע בלעכענע בוקסעס פון „קאנדרינ-
קעס". וואס זענען אויפגעגעסען געווא-
רען נאך איידער מ'האט אויסגעקלערט
אעראפלאנען?...

און אויב איהר זענט א גאלאנטערייי-
טשיק—ווייסען מיר דען נישט, אז דריי
פערטעל פאליצעס זענען ביי אייך
פערשטעלט מיט ליידיגע כיקטירנע
שאכטלען פון פאפירענע קראגענס,
וואס מ'האט געטראגען אין כינפסען
יאהרן- מיר ווייסען דאך, אז אפילו
וואורשט-קרעמער פארהאנגען גאנצע

!!! 50,000 ווערטער !!!

דאס חיכטיגסטע האנטבוך פארן פאלק!

פולשטענדיג פויליש-יודיש

ווערטער-בוך

צוזאמענגעשטעלט פון א. מארק / אונטער דער רעדאקציע פון א קאלעגיע

אינם ווערטער-בוך קומען אריין 50.000 ווערטער: אלע פוילישע ווערטער, אלע פרעמדווערטער, וואס ווערן געהערט און געשריבען, ווי אויך יענע אומצייליקע פוילישע אידיאמען, שפילווערטער און שפריכווערטער, וואס אין זיי שפיגלט זיך אפ דער אייגנארטיקער כאראקטער פון דער פוילישער שפראך און דעם פוילישען פאלק.

אלע ווערטער זענען ברייט געטייטשט, גענוי דערקלערט לויט די נייעסטע מקורים, אזוי, אז מיר האבען פאר זיך נישט בלויז א גרויס רייך ווערטערבוך, נאר אויך א אויסגעצייכענטען לערער פון דער פוילישער שפראך פאר אלע קלאסען פון פאלק.

דאס ווערטערבוך איז איינגעטיילט אין 5 חלקים, 320 זייטען. א חלק, גרויסער פארמאט, פרעכטיק פאפיר, פיינער קלארער זאץ.

פרייז פאר אלע 5 חלקים 25 זל.

פאר די לעזער און אבאנענטען, וועלכע שיקען אריין דעם קופאן

א גרויסע הנחה: בלויז 15 זלאטעס,

וואס קאנען אויך איינגעצאהלט ווערען אין 3 ראטעס: ביים דערהאלטען 6 זל. שיקען מיר ארויס דעם 1-טן און 2-טן טייל; ביים דערהאלטען די צווייטע 6 זל. שיקען מיר ארויס דעם 3-טן און 4-טן טייל; ביים דערהאלטען די לעצטע 3 זל. שיקען מיר ארויס דעם לעצטען טייל.

Towarzystwo Wydawnicze „CENTRAL"

WARSZAWA, Nowolipki 7. P. K. O. 3791.

קופאן צו בעקומען דאס פויליש-יודיש ווערטערבוך

פאר 15 זל.

נאמען ....

שטאט ....

אויסשניידען און אריינשיקען אין פארלאג „צענטראל"

פענסיאנאט „UROCZYSKO"

אין גארבאטקע

אויף די לובלינער דזשאלקעס פונקט א קעגנאיבער די באהן-סטאציע.

דער פענסיאנאט געפינט זיך אויף א זוניגען פלאץ אין וואלד, אויף א בארג.

א פיין איינגעארדענטע קיך און כשר.

מנשה'קעס פלאמינבוים

ווענט מיט ווארשטען פון האלז, פיין אבגעפארבט אויף ווארשט-קאליר...

ואלט איהר וויסען זיין, אז היינטיגע צייטען קאסטען אייך אזעלכע „מאכעוויקעס" זייער טייער. און אויב אין אייער „וויסטאווע" זעהט זיך ואפעלט סחורה, ווייל זי איז ארומגעשטעלט מיט שפיגלען — צאהלט איהר טאקע דערפאר דאפעלט, ווייל קיין „קונצען" איז היינט נישטא...

און איבערהויפט דארפט איהר זיך סטארען, ווי ווייט עס איז אייך נאר מעגליך, מיזאל אייך וואס ווייניגער ארויסזעהן; האלט איהר ארבייטער אדער אנגעשטעלטע—ענטזאגט זיין; האט אייער ווייב א דינסט — „אטפראוועט" איהר; פערמאגט איהר א גרויסען בילד — נעמט איהם ארצפ; שרומפט אייך איין און קארטשעט אייך אויף אזוי קליין, אז איהר זאלט קענען אריינקריכען אין א לעכעל פון א נאדעל, דער עיקר איז היינטיגע צייטען מיזאל זען, אז נישט איהר לעבט, נאר איהר „ושיפעט"...

און אויב איהר וועט פאלגען אט די דאזיגע „קלוגע" עצות, וועט מען אייך ביים שאצען בעהאנדלען זייער יושר'דיג אויב א הר האלט, למשל, א קרעמעל אין א געסל פון עטליכע קילא גרויפען מיט א פאר פעקלעך ציקאריע—וועט מען אייך „ארייגשטעלען" אבראט העכסטענס דרייסיג טויזענט זלאטעס — 5 טויזענט ספאזיוטשע און 25 טויזענט קאפיטאל...

יאנקעלע

פאהן-רינג

אונטער'ן פראטעקטאראט פון דער ארגאניזיר-קאמיסיע

ביים האנדווערקער-קלוב אין ראדאם.

ה' אברהם פוקס ענטפערט דעם ח' דובינשטיין מיט 10 זל. און רופט ארויס: הענעך בארענשטיין-קאשצעלנא 5, שמואל ראזענבערג—לובלינער 9, יוסף שטיינמאן—לובלינער 30, יוסף בירענבוים — „ 30,

---

ה' מרדכי רינגערמאכער ענטפערט דעם ח' קארמאן מיט 10 זל. און רופט ארויס: שמואל פאנקעוויטש—לובלינער 3, דוד בער טאנדעקניק — „ 3. גאלדשטיין קעראווניק פון שולע יאסעלעוויטש, יחיאל גרינבערג לובלינער 14, הערש בער קאפערוואס—לובלינער 5, ראזענצווייג הערשעל — רווינסקי 16, יצחק זילבערשטרום—רווינסקי 21, דוד קירשענבוים — „ 7, יוסף לישקעוויטש —שפיטאלנע 7, יצחק בלעיוואס—וויסאקא 45, דוד בארענשטיין—ספאצעראווא.

אייזיק קארמאן ענטפערט דעם ח' בערקאוויטש מיט 5 זל. און רופט ארויס: זיסקי גלאזמאן — דלוגא 26, מאשקע האפטארטשיק — מאלא 1.

אבא האך ענטפערט דעם ח' ראזענבערג מיט 10 זל. און רופט ארויס: נחום פאמעראנץ — לובלינער 86. בנימין קויפמאן — קאזשעניצער 7. קלמן ריכטמאן — לובלינער נומ. 21, יונה הערשענשטרויס — וואלאווע.

בצלאל בלעוואס ענטפערט דעם ח' ראזענבערג מיט 5 זל. און רופט ארויס: ברידער גאלדפארב—לוב. 2, בעריש קריגער — רווינסקע נ. 8, זעליג בירענבוים —ווארשאווסקע 2, משה אהרן בירנבוים—ספאצעראווע 23, מאשקע קארמאן — פיאסקי 36, נפתלי ווינמאן — יאגיעלאנסקע 6,

---

אברהם יויינטרויב ענטפערט דעם ח' לעווין מיט 5 זל. און רופט ארויס: יודעל לענדער — ספאצעראווע 20|22 הערש לייב גאלדבערג-פארוואלני 5. יעקב דוטמאן — רווינסקע נ. 27, בנימין בערלינסקי — „ „ מאטיל אורבאך — „ 8. לייבל אורבאך — וואל נ. — 27, מלך הירשענהארן - פארוואלני 3, הערשל לאמבערג — רינעק נ. 13.

מענדל פינקלער ענטפערט דעם ח גאלדפארב מיט 5 זל. און רופט ארויס: משה טייכמאן – סקארישעווסקא 71,

---

משה לייב קופערמאן ענטפערט דעם ח' וויינגארדט מיט 5 זל, און רופט ארויס: יחיאל ראזענצווייג–גראדזקע 4.

ישראל גוטמאן ענטפערט דעם ה פעלדמאן מיט 5 זל. און רופט ארויס: פסח גיסער ספאצעראווע 4. חיים גוטמאן — לובלינער 5. יחיאל ליפשטיין – סקארישעווסקא גאס, ברוך העלצמאן – וואל 9.

משה יעקב פרידמאן ענטפערט דעם ה' מלך פישמאן מיט 5 זל.

שולדמאן מ. ענטפערט דעם ח רובינשטיין מיט 10 זל. און רופט ארויס: מענדל גאלדשטיין— לובל. 2. משה חיים געלער — „ 67 חיים מאשקאוויטש — סקארישעוו.. יצחק קירשענבלאט — לובלינער 11 מאטיל שפילפאגעל — קזשעניצנא 3. אברהם טענענבוים — לובלינער. משע שאפיר — לובלינער נומ. 73 פישל פרידמאן — לובלינער נ. 84. ישראל יצחק גאלדפארב—זגאדנא 6.

זעליג פינקעלשטיין ענטפערט דעם ה' לעווין מיט 5 זל. און רופט ארויס: שלום סטראוטשינסקי — דלוגא 11, ישראל משה ראזענצווייג—בוכהאלטער דוד פרענקעל — דירעקטאר, פרל' טאסיע פעלדמאן—קילינסקי 5. פרידמאן הערש—סקארישעווסקי 14.

לייב האנאווער ענטפערט דעם ה' וויינגארט מיט 5 זל. און רופט ארויס: יעקב סוכער — רווינסקע נומ. 8. גיטמאן קופערוואס — רווינסקע 12.

ישראל זיידמאן ענטפערט דעם ה' ראזענבערג מיט 5 זל. און רופט ארויס: הערש בארענשטיין — לובלינער 21. זיינוועל קופערוואס — רווינסקי 19. פישל קאך — זגאדנא נומר 9, ראובן וואולף — לובלינער נומ. 23. מאטיל וויספעלד — רווינסק 5 יצחק פישמאן — „ 23. אביש בירענבוים — באכעטאווע 4, גרשון בייטעלמאן — לובלינער 29.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

דעלעגאציע פון ראדאמער סוחרים-פעראיין אין דער „איזבא סקארבאווע“ אין קעלץ.

די טעג האט א דעלעגאציע פון היגען סוחרים-פעראיין בעזוכט די „איזבא סקארבאוויע“ אין קעלץ די דעלעגאציע, וואס איז בעשטאנען פון די ה"ה: וו.-פרעזעס יאקוב אדלער און חיים בירענבוים האבען קאנפערירט א לענגערע צייט מיט'ן נאטשעלניק פון דער שטייער-אבטיילונג ה' איוואנאף. פאר וועמע זיי האבען פארגעשטעלט די יעצטיגע קריטישע לאגע אין מסחר.

דער צוועק פון דער אינטערווענץ איז געווען אויסצופועל'ען הנחות פאר די שווער בעלאסטעטע שטייער-צאהלער. דער נאטשעלניק האט צוגעזאגט אנטקעגענצוקומען די פערלאנגען פון דער דעלעגאציע, אויסדריקענדיג דערביי זיין וואונש, אז מ'זאל איהם וועגען דעם פארשטעלען א אויספיהרליכען מעמאריאל.

אנפראגע פון דער האנדעלס-קאמער צום סוחרים-פעראיין וועגען איינפיהרען קליינע ירידים אין שטעטעל טארלאוו.

די סוחרים פון שטעדטעל טארלאוו, נישט ווייט פון ראדאם, האבען זיך געווענדעט צום וויערושבניקער סטאראסטא מיט דער ביטע צו ערלויבען איינפיהרען קליינע ירידים אין זעלבען שטעדטעל. דער וויערושבניקער סטאראסטא האט די ביטע פון די טארלאווער סוחרים איבערגעשיקט אין דער האנדעלס-קאמער קיין סאסנאוויצע וועגען ענטשיידען דעם ענין. די האנדעלס-קאמער האט געמאכט אנ'אנפראגע ביים היגען סוחרים-פעראיין, צי דער דאזיגער רעפארם קאן נישט שאדענען די ראדאמער סוחרים, מחמת מיט'ן איינפיהרען ירידים אין שטעטעל טארלאוו קאנען אפשר די היגע סוחרים פערליערען א טייל פון זייערע פויערישע קונים.

אויף א זיצונג אין סוחרים-פעראיין איז בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען צו דער יודישער גמינע אין טארלאוו וועגען א ברייטערע אויפקלערונג אין דער זאך.

„די פערזאמלונג דעם 5 טען ד. ח. אין ראדאם פון דעלעגאטען אין פערטרויאונג'ס-מענער פון נאראדאווען לאגער פון ראדאמער אין קאזשעניצער פאוויאטען דריקען אויס אנ'ענערגישען פראטעסט געגען דעם אבשפאטען דורך די יודען פון אונזערע קאטוילישע הייליגקייטען. איבערהויפט געגען דעם חלול הקודש. וואס איז דורך די יודען בעגאנגען געווארען בעת דער פראצעסיע פון „באזשע ציאלא“ אין לעמבערג.

די פערזאמעלטע דריקען גלייכצייטיג אויס כבוד אין אנערקענונג דער לעמבערגער יוגענד פאר איהר שטאנדהאפטיגען ארויסטריט און פאר איהר פערטיידיגען אונזערע קאטוילישע און נאראדאווע אידעאלען“.

שוין די רעזאלוציע אליין ווייזט גענוג שוין בולט, וואס מען איז מיט איר אויסען. פירושים זענען איבריג. די דאזיגע שונאי ישראל איז נאך וועניג די פעסשטעלונג פונ'ם אפיציעלען קאמוניקאט, אז וועגען א בעוואוסטזיניגער פראוואקאציע מצד די יודישע שילערינס קאן קיין רייד נישט זיין. אין זיי זידט נאך די גיריגקייט אבצורעכענען זיך מיט אומשולדיגע יודען. ס'העלפט אויך נישט דער פאקט, וואס די רעגירונג טרעט שארף ארויס געגען די בארבארישע מעשים פון די לעמבערגער סטודענטען און די ענדעקעס געהען דאס מאהל אויך געגען דער רעגירונג און פיהרען ווייטער א העץ-קאמפאניע אין דער פארם פון אומערלאזבארע רעזאלוציעס אויפצורייצען דעם המון געגען אידען, וואס איז. אגב. אויך א מרידה געגען דער מאכט, וועלכע דערשטיקט די עקצעסען און רופט צו פעראנטווארטליכקייט די אוואנטוריסטישע עלעמענטען.

די ענדעקעס, בתוכם אויך אונזערע היימישע ראדאמער, האבען אנ'איבריג מאהל זיך אליין דעמאסקירט מיט זייער האלטונג.

זייערע הינטער-כונות איז שוין מעהר קיין סוד נישט. די רעגירונג און אויך די עפענטליכע מיינונג האט זיך דערויף דערקענט.

א בריעף אין רעדאקציע.

ג. ה' רעדאקטאר!

אין צוזאמענהאנג מיט דעם ארטיקעל אין אייער וו. צייטונג נ. 262 א. ק. „צי וואלט „עזרה“ נישט געקאנט בעזארגען אויך קינדער פון דער מיטעלער קלאס“ האבען מיר דעם כבוד צו ענטפערען פאלגענדעס: נעמענדיג אין בעטראכט די ריכטיגע אויספיהרונגען פון מחבר פון דעם זעלבען ארטיקעל — זענען מיר אין פרינציפ מסכים ד. ה. די געזעלשאפט „עזרה“ נעמט אונטער די אקציע אויך צו שיקען די קראנקע — פון דער מיטעלער קלאס פון 10 יאהר אלט אן — אויף קוראציע קיין בוסק, וועלכע וועלען בעקומען א פולשטענדיגע קוראציע. ווי אויך איבער די זעלבע האבען די אויפזיכט, ביים איינצאהלען די פולע קאסטען.

גענויערע פרטים וועט ערטיילען דער סעקרעטאריאט (דלוגא 11) יעדען טאג אויסער שבת און יום-טוב פון 10 פריה ביז 2 אזייגער מיטאג און פון 6 ביז 8 פארנאכט.

מיט אכטונג

דער הילפ'ס-פעראיין „עזרה“

פאר ראדאם און אומגעגענד

פארזיצענדער: איתמר אדלער

סעקרעטאר: יצחק גרין.

אויך די ראדאמער ענדעקעס לאזען זיך הערען.

זיי אנערקענען די „מעשים טובים“ פון די לעמבערגער סטודענטען.

די געשעהענישען אין לעמבערג און די „מעשים טובים“ פון דער צעהוליעטער אקאדעמישער יוגענד האבען אויף ווייט און ברייט געפינען זייער אפקלאנג.

אפילו אין ראדאם האבען זיך די ענדעקעס ווי פון שלאף אויפגעכאפט און די גייסטיגע טאטעס פון די לעמבערגער „תכשיטים“ האבען דא זיך פעראייניגט און חאטש פון דער ווייטענס איבערגעשיקט זייער ברכה. ווארום אין ראדאם איז דאך קיין אוניווערסיטעט נישט פארהאן און סטודענטען, וועלכע זאלען זיך סאלידאריזירען מיט זייערע חברים אין לעמבערג און בייפאלען מיט שטיינער און שטעקענס די דורכגעהענדע אומשולדיגע יודען — איז אין ראדאם אויך נישטא, האט מען חאטש יוצא געווען מיט א „זיאזד“ און אנגענומענע רעזאלוציעס, וואס הייטערען-אויף די צערייצטע געמיטער און וואס גיבען אונטער מוטה און היפק די כוליגאנישע ארויסטרעטונגען אויף דער פרידליכער און רוהיגער יודישער בעפעלקערונג.

היינטיגע וואך, זונטאג, איז אין דער ראדאמער פוילישער האנדווערקער-רעסורסע פארגעקומען א פערזאמלונג פון ענדעקישען לאגער פון די ראדאמער און קאזשעניצער פאוויאטען. אויפ'ן צוזאמענפאהר זענען זיך צונויפגעקומען בערך 200 פערזאהן, וועלכע האבען מיט גרויס ערנסט און טיפע אויפמערקזאמקייט אויסגעהערט דעם רעפעראט פון דירעקטאר סאלטיק וועגען דער יעצטיגער פאליטישע סיטואציע אין פוילען.

דער רעדנער האט גלייכצייטיג כאראקטעריזירט און ארומגערעדט אויספיהרליך די לעצטע געשעהענישען אין לעמבערג. דער דאזיגער טייל פון רעפעראט האט ארויסגערופען צווישען די פערזאמעלטע א לענגערע און הייסע דיסקוסיע, אין רעזולטאט פון וועלכער ס'איז בעשלאסען און לעבהאפט אנגענומען געווארען פאלגענדע רעזאלוציע:

געכאפט די מערדער פון ערמארדעטען פרעזעס נתן זיגמאן.

פון אלקוש טיילט מען אונז מיט:

באלד נאכ'ן אנפאל אויפ'ן צוג, בעת וועלכען ס'איז געפאלען א קרבן דער פרעזעס פון ראדאמער סוחרים פעראיין נתן דוד זיגמאן, האט פאליציי אנגעהויבען א ענערגישע אויספארשונג און ענטדעקט די מערדער. זיי הייסען יוליאן צורילא 23 יאהר אלט און יאן צעמבערזשינסקי 21 יאהר אלט, ביידע פון אלקוש. זיי האבען זיך מודה געווען אין אנפאל.

די ידיעה פון דער ווארשאווער פרעסע. אז מ'האט ביי די בעפאלענע צוגערויבט אין די צעהנדליגער טויזענדער זל.—שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט. ס"ה האט מען צוגערויבט: ביי אברהמ'לע זשארנאוויעצקי 10 זל.. ביי אלטער שאפיר 18 זל., ביי א ליאגאווער יוד 8 זל. און ביי דוד זעלינגער 50 גר. ס'איז אויך נישט אמת, אז דער הרוג האט געוואלט ארויסרייסען דעם באנדיט דעם רעוואלווער און געשטעלט

א ווירטשאפטער. ער האט זיך נאר פון איבערראשונג אויפגעהויבען פון ארט, צוליב וואס דער באנדיט האט איהם דערשאסען.

די וועלבע באנדיטען האבען אויך אויפן צווייטן טאג געמאכט דעם אנפאל אויפן צוג קיין זאמבקאוויץ.

א. ב.

די באפעלקערונג דארף זיך בעצייטענס פערזארגען מיט קויהלען אויפ'ן ווינטער.

אין אונזער רעדאקציע איז אנגעקומען א בריעף פון דעם ה' קעלצער וואיעוואדע מיט פאלגענדען אינהאלט:

געעהרטע רעדאקציע „ראדאמער-קעלצער לעבען".

אויפ'ן גרונד פון א פעראָרדנונג פון איגנערן מיניסטער בעט איך די געערטע רעדאקציע צו געבען פלאץ אין אייער חשוב'ע צייטונג פאר אן ארטיקעל וועגען דעם, אז די בעפעלקערונג זאל זיך ציימליך בעזארגען מיט קויהלען אויפ'ן ווינטער. וועלכעס איז וויכטיג צוליב פאלגענדע מאטיווען:

די פראקטיק פון די לעצטע יאהרען האט בעוויזען, אז ס'רוב מענשען האלטען אן איינצוקויפען קויהלען אויפ'ן ווינטער ערשט סוף זומער, אדער אין הערבסט, ווען דער באהן-טאבאר איז פערנומען מיט איבערפיהרען די נייע תבואה, קארטאפעל, בוריאקעס א. ז. וו. און דאס ברענגט דערצו, אז די באהן-דירעקציע איז ביים בעסטען ווילען נישט אימשטאנד אלעמען צופרידענצושטעלען, ווייל זי האט נישט צו איהר דיספאזיציע די נויטיגע צאהל וואגאנען. דאן מאכט זיך דאס מאסען איבערפיהרונג פון קויהלען צום אלגעמיינעם פריוואטען און געזעלשאפטליכען געברויך, מיט וועלכען די באהן איז נאכמעהר פערנומען און איז בשום אופן נישט אימשטאנד אלעמען צו בעפרידיגען.

צוליב די אויבענדערמאנטע מאטיווען איז אונגעהויער וויכטיג און נויטווענדיג אזוי אין אינטערעס פון דער אלגעמיין ווי פון יעדען יחיד, אז זיי זאלען זיך פערזארגען מיט קויהלען וואס פריהער דאס הייסט אין דער צייט ביז ענדע מאנאט ליפיעץ.

אונטערגעשריבען
דער קעלצער וואיעוואדא.

ראדאמער שיל-קינדער אויף דער גראנדיעזער לאנד'ס-אויסשטעלונג אין פוזען.

בערך 300 קינדער פון די היגע פאווזשעכנע שולען האבען די פאריגע וואך בעזוכט די אויסשטעלונג אין פוזען. צווישען דער דערמאנטער צאהל קינדער זענען געווען בעטייליגט אין אויספלוג איבער 50 יודישע קינדער וועלכע זענען געווארען בעגלייט פון דעם שול-לייטער פון די יודישע פאווזשעכנע שולען, דער בעקאנטער לעהרער ה' גאלדשטיין.

די קינדער האבען געוויילט אין פוזען 3 טעג און בעזוכט פערשידענע פאוויליאנען ווי אויך היסטארישע ערטער און דענקמעלער. די יודישע קינדער האבען צווישען אנדערע געמאכט ספעציעל א בעזוך אין דער סינאגאגע און פשוט ענטציקט געווארען פון דער שעהנקייט און הערליכקייט.

במשך דער גאנצער צייט פון אויספלוג זענען די יודישע קינדער בעזארגט געווען מיט כשר עסען אין יודישע רעסטאראנען, וואס זענען ספעציעל איינגעארדענט געווארען פון יודישע אונטערנעמער לויט אלע ריטואלע פאדערונגען פאר דער בעקוועמליכקייט פון רעליגיעזע און פרומע בעזובער אויף דער אויסשטעלונג.

גרויסער ערפאלג פון פראפ. קאנטאראוויטש'ס-קאנצערט

דער קאנצערט דעם פאריגען שבת-צו-נאכט'ס, אויף וועלכען ס'איז ארויסגעטרעטען דער טאלאנטפולער פידעל-קינסטלער פראפ. אלעקסאנדער קאנטאראוויטש איז דורך מיט א גלענצענדען ערפאלג. די וואס זענען געקומען אויפ'ן קאנצערט זענען פשוט בעגייסטערט געווארען און בעוואונדערט די אומגעהייערע טעכניק און די סובטעלקייט פון יעדען טאהן וואס זענען מייסטער-האפט ארויסגעגעבען געווארען פון א ווירטואזע האנד.

די אודיטאריע וואס איז בעשטאנען פון מבינים און ליבהאבער פון מוזיק האבען דעם בעריהמטען קינסטלער געמאכט רוישיגע אוואציעס און בעשאנקען מיט אומאויפהערליכע אפלאדיסמענטען.

מען וויל איהם „פינצעצו" אויף דער כסא מלוכה

ווי די לעזער איז בעוואוסט, איז דער „בעריהמטער" דאזאר הענעך וויינטרויב דעטראניזירט געווארען און אראבגענידערט פון זיין גדולה. ער איז חלילה נישט געגאנגען אין דימיסיע און געווארען אויס דאזאר, דאס נישט. אויף דעם האבען אינזערע „ווייך-הארציגע" פרנסים נישט געהאט קיין הארץ. מען האט איהם נאר אבגעשטעלט אין זיין בית-עלמין-טעטיגקייט אויף א לענגערע צייט זינט די מעשה מיט'ן רעליגיאנסלאזען יוד, וועמען ער האט מקבר געווען פאראיאהרען ערב ראש השנה אויפ'ן יודישען בית-עלמין און דוקא נעבען ברילאנט'ס קבר.

ס'איז באלד דערמאלט אין שבת תשובה פארגעקומען א שטארקער פראטעסט-מיטינג אין האנדווערקער-קלוב און צוליב דער גרויסער אויפרודערונג אין שטאדט און קאמפראמיטאציע האט די גמינע געמאכט א „ושעסט" און דעם „העלד" פון דער געשיכטע, וואס האט דאס געמאכט אויף אייגענער פעראנטווארטליכקייט, געגעבען א קנס און צוגענומען ביי איהם זיין אמט אין דער פאגזשעבאווער אבטיילונג.

דער אלטער חברה-קדושה מאן, וואס האלט דעם ענין פון „בעגראבען יודען" פאר א הויבע מיסיע, האט זיך זעהר שלעכט געפיהלט מיט'ן דאזיגען פסק און די דאזיגע ירידה איז פאר איהם געווען זעהר נישט צום הארצען. ס'איז איהם זעהר שווער געווען אבצוגעזעהנען זיך פון זיין לאנגיעהריגען אמט און שוין אין צוויי וואכען ארום נאכ'ן גרויסען משפט האט ער זיך נישט געקאנט איינהאלטען און צוריק אנגעהויבען ארויפקומען אין גמינע. מיט א שווער געמיטה האט ער נעביך צוגעקוקט ווי אנ'אנדערער איז ארויף אויף זיין טראהן און ער האט נישט געהאט דערצו קיין שליטא. ס'האט איהם פשוט געצויגען און ער וואלט שוין בעשטאנען נישט אפיציעל אנצוהויבען אמטירען. האט איהם אבער דערין געשטערט דער פרעזעס פון דער פערוואלטונג ה' קעניגסבערג, וועלכער האט זיך שטרענג געהאלטען אין פסק און איהם נישט דערלאזט צוריק איבערנעמען די מאכט איבער'ן בית-עלמין.

ה' וויינטרויב האט אבער געהאט געדולד און ער האט זיך ענדליך דערווארט אויף א ישועה. ווען אין גמינע איז אויסגעבראכען א שטארקער קאנפליקט צווישען די ה"ה לעשטש-טייכמאן מיט'ן פרעזעס קעניגסבערג, און מיט'ן ערשטען מאמענט, ווען ה' קעניגסבערג האט פערלאזט די גמינע, איז ה' העניך וויינטרויב ממש איבערגעריכט געווארען און האט זיך צוגעכאפט צו זיין אמט, ווי איינער צו א הייס געבראטענס. אויף אפיציעל איבערצונעמען דעם אמט, אויף דעם האט ער נישט געהאט קיין מומה און ער האט אנגעפיהרט מיט דער דאזיגער אבטיילונג נישט אפיציעל, ס'הייסט, אז זיין איבערנעמען איז נישט געווען אין בעסטער ארדנונג. נאר מ'האט עס בלויז דורך שווייגען טאלעריערט.

אז ס'איז אוועק א צייט און קיינער רעדט נישט, איז ר' העניך געווארען פעסטער ביי זיך, ווי זאגט די וועלט „דער אפעטיט קומט מיט'ן עסען". איז דאס זעלבע געווען מיט אונזער „גרויסען" דאזאר. ווי לאנג האט ער זיך געפרעגט, איז דער שיער צו ארבייטען אהן א אפיציעלען טיטול. האט ער זיך טאקע מישב געווען און גענומען רק פאדערען ביי זיינע גענאסען, אז ער וויל צוריק עולה לגדולה זיין און, אז מ'זאל איהם צוריק ארויפזעצען אויף זיין טראהן.

פארען זיך טאקע זיינע חברים און ווילען איהם געבען א „סאטיספאקציע" פאר זיין „ריהמפולע" טהעטיגקייט און איהם צוריקקעהרען די קרוין אויפ'ן קאפ. פארהאן דוקא א סך, וואס טענהען לא מיט א ספאזעק, און דערווייל טומעלט זיך טאקע.

אבי מ'זאגט, אז די גמינע איז נישט טהעטיג.

ספארט.

השחר — טור 1:2 (1:0)

דער יונגער יודישער ספארט-קלוב השחר האט אויף דעם דאזיגען רעוואנזש-מעטש מיט „טור", וועלכער איז פארגעקומען דעם פערגאנגענעם שבת, געשפילט מיט מעהר אמביציע ווי אויפן פריהערדיגען מעטש. האט כסדר אטאקירט אויפ'ן געגנער'ס טויער מיט געפערליכע אנגריפען. נישט קוקענדיג אויף דעם האט דאך „טור" דערגרייכט דעם ערשטען גאל און מיט'ן רעזולטאט 1:0 פאר „טור" ענדיגט זיך די ערשטע העלפט.

אויף דער אנדערער העלפט האט השחר א שטארקע איבערמאכט און דער גאנצער שפיעל קאנצענטרירט זיך ביי טור'ס טויער. נאך שעהנע טעכנישע קאמבינאציעס געלונגט השחר צו מאכען 2 גאלען, און מיט'ן פערדינטען נצחון פון השחר 2 געגען 1 פערענדיגט דער

ביי דער
מוזיק-שולע
אין ראדאם, זגאדנע 8
אונטער דער לייטונג
פון פראפ. פ. גיססער

פאנגען זיך פון נאך שבועות אן ד. ה. פון 16-טען טשערוויעץ ד. י. די איינשרייבונגען אויף די
קאניקול-מוזיק קורסען
פידעל, פארטעפיאן, וויאלאנטשעל,
טעארעטישע און אנדערע לעהרעס.
די איינשרייבונגען פון 10 פריה ביז 2 און פון 3—7 נאך מיטאג. די לעקציעס קומען פאר א גאנצען טאג.

שיעדס-ריכטער ה' רובינשטיין דעם אינטערעסאנטען מעטש.

בר-כוכבא—פראך (זאגאזשדזשאן)
3:2 (1:2)

היינטיגען זונטאג האט אויפ'ן 72-טען פ. פ. געזאלט פארקומען א מייסטער-מעטש וועגען קל. „א" צווישען דער היגער ב"כ און זאגאזשדזשאנער פראך. נאר צוליב דעם שטארקען גאס רעגען איז מיט'ן הסכם פון ביידע צדדים פארגעקומען א פריינדשאפט'ס-מעטש. דער גאנג פון שפיעל איז נישט געווען קיין אינטערעסאנטער דערמיט, וואס דער שפיעל-פלאץ איז געווען פיל וואסער און די שפילער זענען פשוט ארום-געשווימען אויפ'ן פלאץ. דער מעטש האט אזוי נאך נישט געקענט שטעהן אויף דער געהעריגער הויך, אויף וועלכען ער איז געווען פאראויסגעזעהן.

ווי מיר האבען געזעהן אין ב"כ-צוזאמענשטעל וואלט — ווען נישט דער שטארקער רעגען — געווען א זעהר-אינטערעסאנטער מעטש. דער קומענדיגער מייסטער-מעטש צווישען די דערמאנטע ספארט-קלובען וועט דעריבער ער-ווארט פון די ראדאמער ספארט-ליבהא-בער מיט גרויס נייגעריגקייט און ס'איז צו האפען, אז ב"כ וועט דאס מאהל ארויס א זיגער.

שיינבוים.

ווענדונג אין דער גמינע נאך א סובסידיע פארן יודישען וויסענשאפטליכען אינסטיטוט אין ווילנע.

די היגע פועלי-ציוניסטישע פראק-ציעס האבען זיך געווענדעט צו דער גמינע אריינצושטעלען צווישען די קול-טורעלע סובווענצען, אויך א סובסידיע פאר'ן יודישען וויסענשאפטליכען אינ-סטיטוט אין ווילנא, וואס ווערט אנגע-פיהרט פון בעוויסטען פילאלאג און פארשער פון יודישער פאלקלאר, ד"ר מאקס ווייגרייך.

פון „טאז"
זומער-קאלאניעס אין גארבאטקע.

פאריגען דינסטאג איז אבגעפאהרען קיין גארבאטקא. אויף זומער-קאלאניעס פון „טאז". די ערשטע גרופע, ביז 40 קינדער, מעהרסטענטייל, פון די היגע „תלמוד-תורות" און פאלקס-שולען.

די קאלאניעס פון היגען „טאז" גע-פינען זיך אין 2 גרויסע ווילעס און אונטערן אויפזיכט פון א קוואליפיציר-טען קאלאניען-פערסאנאל. די קוך איז שטרענג כשר.

• • •

קווארץ - לאמפף

קירצליך הויבט אן פונקציאנירען ביים אמבולאטאריום פון היגען „טאז" א קווארץ-לאמפף.

תיקון טעות

אין באריכט פון דער פסח-אקציע דורך דער געזעלש. „עזרה" צווישען די שפענדערס איז על פי טעות אדורכגעלאזט געווארען דער נאמען פון ה' פישמאן מרדכי לייב, וועלכער האט געגעבען לטובת דער אקציע 6 זל.

אונדרייסקייט

איז אנ'ערשיינונג פון באנגעל אין זעלבסטגעפיהל דאס פערזאכט דאס נישט אבשאצן דעם אייגענעם ווערט און איז א שטערונג אין פראפעסיאנע-לען און אין פריוואטען לעבען. נאר מענשען, וועלכע שאצן אב זייער ווערט, קאנען האבען ערפאלג אין לעבען.

דאס פלעגען דעם אויסערליכען אויס-זעהן בעזייטיגט די אומדרייסטקייט. א מענש ווערט אבגעשאצט פון אנדערע אויף אזויפיל, אויף וויפיל ער שעצט זיך אליין. דאס טראגען א גוט צוגע-פאסטען שוך איז פאר אזעלכע מענשען אזוי וויכטיג ווי בעזיצען נעניגענדע וויסענשאפטען.

שיך מיט גומענע אבצאסען בערסאן גיבען א רוהיגען, עלאסטישען און זי-כערען גאנג. גומענע אבצאסען בערסאן זענען א נויטווענדיגע ערגענצונג פון יעדער שוך. טראגען בערסאן הייסט שאנעווען דאס געזונד.

צאהן-דאקטארין
ח. ראקאטש
וועט פראקטיקירען פון 18 טשערוויעץ
אין גארבאטקא ווילא 169
(אייגענטימערין לעהרערין נאוואקאווסקא).

ארקעסטער-רינג
פון „ברית-טרומפעלדור"

ה' סאלאמאן כוואס ענטפערט מיט 5 זל. און רופט ארויס: דיר. ה. אד-לער—דלוגא 26, דיר. ד. פרענקעל—דלוגא 11, ראטמאן מ. קאטליאר—לובל. 25.

ה' אברהם ראטענבערג ענטפערט מיט 5 זל.

ה' שמואל קעסטענבערג ענטפערט מיט 5 זל. און רופט ארויס: ה' משה מאיר באנקער—דלוגא 12.

פראפ. פ. גיסער ענטפערט מיט 5 זל.

פרל' לובא ראזענבוים ענטפערט מיט 5 זל. און רופט ארויס: ה"ה: יצחק ראקאטש—שעווצקא 17, פסח פריד-מאן—האנדוו.-באנק, זעליג פינקעל-שטיין—.

ה' פנחס מארגאליס ענטפערט מיט 5 זל. און רופט ארויס ה"ה: מענדל קארפענקאפף—שפיטאלנא 4, יעקב בענעט—רינעק, שלום שטיינבערג—וואל.

ד"ר קאדישעוויטש ענטפערט מיט 4 זל.

ה' אהרן גאלדבערג ענטפערט מיט 3 זל. און רופט ארויס ה"ה: נטע ערליך—וואל 15, ישעי' ניימאן—רווינסקע 18 שלמה קורץ—ווארש. 2.

פרל' קליין ענטפערט מיט 5 זל.

ה' א. מענדעלק ענטפערט מיט 2 זל. און רופט ארויס ה ה: לאסטמאן—לובל. 2, קאפלאן—לובל. 2, גליקלער—לובל. 2, האכבערג—לובל. 2.

ה' ישראל גאלדשטיין ענטפערט מיט 2 זל. און רופט ארויס ה"ה: חיים פאלעק בארענשטיין—מאר. גורקי 2, ח. גאלדשטיין—לובל 24.

ה' מ. טייכמאן ענטפערט מיט 2 זל.

ה' מאטיל הורוויץ ענטפערט מיט 2 זל. און רופט ארויס ה"ה: שלמה תענדעל—לובל. 30, מאטיל הערמאנס—וואנזקע 5, משה הערשבער—וואלנאשטש 3.

מתתיהו בוים ענטפערט מיט 2 זל. און רופט ארויס ה"ה: ישראל הייס-פוס—דלוגא 23, יוסף זוויקעלסקי—לובלינער.

ה' פינעק טענענבוים ענטפערט מיט 2 זל. און רופט ארויס ה"ה: יוסף בוים—לובל. 12, ישעי' בוים—לובל. 12, בער פעפער—מאניושקי 6 אברהם קארמאן—פאזערארנע 23, שמואל קאצענעלענבויגען — קאשארזווע 4, שלמה יודעל גאטליב — לובל. 9, לייזער גאטליב — פיאסקי 28.

דאנקזאגונג.
אונזער הארציגסטען און אויפריכטיגסטען טיפען דאנק דריקען מיר אויס די אלע מענשען, וואס האבען ארויסגעוויזען גרויסמוטיגקייט און זייערע איידעלע הארציגע געפיהלען, בעת דער שריפה, וואס איז אויסגעבראכן אין אונזער געשעפט אויף ווארשאווער № 2 מיר ווען זיי קיינמאהל נישט פערגעסען זייער הערליכען טהאט. אריינסרא-טעווענדיג מיט מסירת נפש אלע זאכען פון א סכנה און פאר העלפען פערלעשען דאס פייער, א דאנק וועלכען ס'איז נישט געקומען צו קיין שארענס.

פירמע
ש. און מ. קורץ
ראדאם, ווארשאווער 2.

קעלצער אבטיילונג.

אלגעמיינע פערזאמלונג פון בית-יתומים.

נאכ׳טיגען זונטאג דעם 9-טען יוני איז פארגעקומען אין לאקאל פון דער יודישער גמינע די אלגעמיינע פערזאמלונג. עס עפנט די זיצונג די פארזיצענדערין פרוי ד״ר שאך, וועלכע לייגט פאר דעם פארזיץ פון דער אלגעמיינער פערזאמלונג דעם ה׳ צימבארקעוויץ. דער פארזיצער לאדעט איין אין פרעזידיום ה׳ י. גוטמאן און ה׳ פאכעל. באלד דערנאך ווען ה׳ גורסקי מיטגליד פון די רעוויזיאנס קאמיסיע, בעט א ווארט און וויל קריטיקירען די ארבייט פון דער פערוואלטונג, מאכט דער פארזיצער איהם אויפמערקזאם, אז דאס איז נישט צום טאג-ארדנונג דעריבער נעמט ער ביי איהם צו דאס ווארט. עס ענטשטעהט דאן א שטיקעל טומעל. טייל שרייען, אז ער זאל רעדען; טייל זאגען — נישט. מ׳שטעלט די פראגע צום אבשטימונג, אין אזוי ווי פאר און געגען בעקומען די זעלבע צאהל שטימען 16. בעראט זיך דאס פרעזידיום און דער פארזיצענדער ערקלערט אז בכדי ס׳זאל נישט פאלען קיין חשד אויף דער פערוואלטונג, בעקומט ה׳ גורסקי דאס ווארט. וועלכער קריטיקירט די פערוואלטונג מיט דעם. דאס ער האט צוגעשיקט א בריעף וועגען געוויסע אויסבעסערונגען און מען האט עס נישט ערפילט.

דער ה׳ זשימנאוואדע, אויך א מיטגליד אין דער רעוו. קאמיסיע האט אבגעענטפערט דעם ה׳ גורסקי אין אנגעוויזען דאס די אויסבעסערונגען האט מען בשום אופן נישט געקאנט מאכען. עס האבען נאך גערעדט וועגען דעם אנדערע מיטגלידער.

דאן האט ה׳ גוטמאן פארגעלייגט מ׳זאל וועהלען א קאמיסיע פון 5 מאן, וועלכע זאלען אויסארבייטען א פערוואלטונג פ־ליסטע. די 5 אויסגעוועהלטע זענען די ה״ה: משה אייזענבערג, לאקס זשימנאוואדע מיט די פרוי, און פרוי ענגלארד וועלכע האבען אויסגעארבייט א געמיינזאמע ליסטע, פון פאלגענדע פערזאנען: ראבינערין ראפאפארט, פרוי סקורעצקי, פרוי ענגלארד, פרוי ד״ר לעווענזאהן, פרוי זשימנאוואדע, ה״ה: ד״ר פעלק, י. מ. אייזענבערג, אסטראוויעץ, לאקס, ל. רייזמאן און מ. וואלדבערג. רעוויזיאנס קאמיסיע: חיים זאמויסקי, טאהמאן שעפטיל, ל. אראטאן און לעשמאן.

ס׳איז אנגענומען געווארען א רעזאלוציע, דאס די אלגעמיינע פערזאמלונג דריקט אויס א דאנק און אנערקענונג די געוועזענע פארזיצענדערין פרוי ד״ר שאך, פאר איהר אפפערוויליגע און הייס-מוטערליכע איבערגעבונג צו דער אינסטיטוציע און חסד. אז זי זאל זיך ווייטער שטעלען אין דער ערפילונג לגבי די אינסטיטוציע.

פון קהלה-ראט.

פאריגען דאנערשטאג, דעם 6-טען יוני, איז פארגעקומען א זיצונג פון קהלה-ראט, געווידמעט דער קעלצער יודישער גימנאזיע, וועלכע האט, ווי בעקאנט, א גרויסען דעפיציט. אויף דער זיצונג זענען, א חוץ דער „אגודה״ אנוועזענד געווען די ציוניסטישע און האנדווערקער-דאזארעס און איין מזרחי-יסטישער דאזאר.

ביי א פול געפאקטער גאלעריע עפענט די זיצונג דער וויצע-פרעזעס ה׳ דוד ראזענבערג, וועלכער רעדט ארום די טרויעריגע לאגע אין וועלכע די קעלצער יודישע גימנאזיע געפינט זיך און ווייזט אן אויף דער בעדייטונג פון דער גימנאזיע פאר דער קעלצער יודיש-נאציאנאלער בעפעלקערונג.

צום סוף רעפערירט דער ה׳ ראזענבערג די ביטע פון דער גימנאזיע, וועלכע בעשטעהט אין דעם. דאס די קהלה זאל ארויסבארגען דער גימנאזיע דרייסיג טויזענט זל. אויף די קאנטא פון די יאהריגע סובסידיעס, וואס די גימנאזיע בעקומט פון דער קהלה. עס האבען נאך גערעדט איניגע דאזארעס און דערנאך, כאטש ס׳איז נישט געווען קיין קווארום, איז מען פונדעסטוועגען צוגעטרעטען צו דער אבשטימונג, ווייל די זיצונג איז שוין צונויפגערופען געווארען צום צווייטען מאהל. אין רעזולטאט איז די ביטע אנגענומען געווארען.

א גרויסע שריפה אין קעלץ.

שבת-צונאכטס א זייגער 1 איז אויסגעבראכען אויף דער ביידזיטשינער גאס נומער 33 ביי דעם אייגענטימער פון הויז, ה׳ יאסיל גוטמאן, א גרויסע שריפה. אנגעהויבען ברענען האט ביי ה׳ גוטמאנ׳ס וואטע-פאבריק, וועלכע איז באלד פערברענט געווארען אינגאנצען. באלד האט זיך דאס פייער איבערגעטראגען אין זיין אייגען וואוינונג אריין. און ס׳איז נישט געווען מעגליך דאס די מענשען, וועלכע האבען זיך דארט געפינען זאלען ארויס דורך די טהיר-אויסגאנג. נאר מען האט געמוזט צושטעלען א לייטער צום פענסטער, וועלכעס איז אריינגעגאנגען אין צווייטען הויף אריין.

זעהר שווער איז אנגעקומען דאס ארויסנעמען דורכ׳ן פענסטער דעם ה׳ גוטמאנ׳ס שטומע טאכטער, וועלכע האט בשום אופן נישט געוואלט ארויס, ווייטער זענען פון די שטוב זאכען כמעט גארנישט אבגעראטעוועט געווארען. אויף דער גאס איז זיך אנגעלאפען א זעהר גרויסע צאהל מענשען, וועלכע האבען זיך אליין געמאלדען צו דער ארבייט, פון ווייטענס האט זיך אויסגעזעהן ווי די גאנצע גאס שטעהט אין איין פלאם. שפעטער האבען זיך די פלאמען איבערגעטראגען אויף דער צווייטער זייט צו ה׳ העקסלער׳ס וואוינונג. וועלכעס איז אויך כמעט אינגאנצען אבגעברענט געווארען. זעהר שווער האבען די פייערלעשער געארבייט ביי דעם הילצערנעם הייזעל, אין וועלכען ס׳וואוינט ה׳ גרינבערג, וואס שטעהט נאהנט ביי דער וואטען-פאבריק. און טאקי א דאנק דער ענערגישער ארבייט איז דאס הייזעל אבגעראטעוועט געווארען.

די שריפה האט געדויערט ביז טאג. דער שאדען איז זעהר גרויס. ווי מ׳גיעט איבער איז ה׳ גוטמאן געווען אסעקורירט.

די ערפאלגרייכע מאטורע-עגזאמענס אין די קעלצער אידישע גימנאזיע.

די מאטורע-עגזאמענס, וואס זענען פארגעקומען אין דער היגער אידישער גימנאזיע, דעם 4 און 5 ד. ח., ביי אנ׳אייגענע קאמיסיע, זענען געקרוינט געווארען מיט גרויס ערפאלג, כבוד און רוהם פאר די גימנאזיע. אלע אביטוריענטען, וואס זענען צוגעלאזען געווארען צום עגזאמען האבען בעקומען מאטורע. כדאי צו בעמערקען, אז די עגזאמענס זענען פארגעקומען אין די אנוועזענהייט פון א זעהר שטרענגען און אלוייטיג געלעהרטען דעלעגאט פון קוראטאריום.

דער גליקליכער אויסגאנג פון די מאטורע עגזאמענס האט ארויסגערופען אין די ברייטע קרייזען פון די היגע אידישע עלטערן, גרויס צופרידענהייט, זעהענדיג אין דעם פאקט דעם בעסטען בעווייז, אז דער פעדאגאגישער ניווא פון די היגע גימנאזיע שטעהט גלייך מיט די ערשטקלאסיגע מיטעל-שולען אין פוילען, פאר וואס ס׳קומט א געהעריגע אנערקענונג דעם חשוב׳ען דירעקטאר ד״ר פייער און דעם הויך-קוואליפיצירטען לעהרער-פערסאנאל אין די פערזאנען פון די ה״ה: גרויבארד, סעגאל, ראטענשטרייך, און פרל׳: ראאב, עלענבויגען א. ז. וו.

א בעזונדערע סאטיספאקציע האט זיך איצט אויך ערווארבען די פערוואלטונג פון די גימנאזיע, וועלכע זעהט ענדליך די גלענצענדע, מאראלישע פרוכטען פון איהר ביזאהעריגער, איבערגעבענער, כמעט מסירות-נפש׳דיגער ארבייט. די פערוואלטונג קען איצט מיט רעכט זאגען, אז ס׳איז געווינשענער פאר אונזער שטאדט צו פערמאגען א גוטע גימנאזיע, מעג זיין מאטעריעל א פערשולדיגטע. איידער נישט צו זיין פערשולדיגט און נישט צו האבען קיין גימנאזיע...

ווער האט בעקומען מאטורע אין די יודישע גימנאזיע?

אלע אביטוריענטען פון דער יודישער גימנאזיע, וואס זענען צוגעלאזען געווארען צום מינדליכען עגזאמען האבען בעקומען מאטורע. די נעמען, וואס האבען בעקומען מאטורע-צייגנישען זענען: יעקב באראנאווסקי, אלי׳ לעווארטאווסקי, משה רייזמאן, בנימין ציטרין, וול. סקורעצקי.

דער קעלצער שטאדט-פרעזידענט פערלאזט קעלץ.

ווי בעקאנט, האט מען אויף דער לעצטער זיצונג פון שטאדט-ראט אויסגעדריקט דעם קעלצער שטאדט-פרעזידענט, ה׳ געטעל, אומצוטרוי. לויט ווי מיר הערען געהאויר, האט דער קעלצער שטאדט-פרעזידענט, ה׳ געטעל, בעקומען א פאסטען אין ארבייט׳ס-מיניסטעריום, אלס שעף פון פערזיכערונג׳ס-אבטיילונג אין ווארשא. אזוי ארום זאל ה׳ געטעל פערלאזען די שטאדט קעלץ.

א „מתנה״ פאר׳ן „מושב-זקנים״

די לעצטע טעג איז אויפ׳ן אדרעס פון היגען מושב זקנים אנגעקומען א פאקעטעל פון ענגלאנד. נאכ׳ן עפנען האט מען געפונען מיסיאנערישע ליטעראטור, בראשורען און סטאטיסטישע בעריכטען פון זייער טעטיגקייט.

א פנים, אז זייער „עקספערימענט״ האט זיי איבערצייגט, דאס מיט דער יוגענד קאן מען גארנישט מאכען.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי“ ראדאם

שבת ד. 15 יוני 9 אזייגער אוונט

טעלעגראמע! טעלעגראמע!

איבעראשענדע נייעס!

נור 1 גאסטראל פון די צוויי פאררייניקטע וועלט קינסטלער

יוליוס אדלער און לידא פאטאצקא

מיט זייער קינסטלערישע אנסאמבל

ס'וועט געשפילט ווערן צום ערשטן מאל אויף דער יודישער ביהנע

א פרוי איז 30 יאר

פיעסע אין 3 אקטן

בילעטן שוין צו בעקומען אין אפטייק סקלאד צימערמאן לובעלסקא 11 — געשעפטס פירער: י. קרעלמאן.

אכטונג קעלץ! זונטאג ד. 16 יוני פונקט 8 30 גאסטראלירט די צוויי וועלט קינסטלער יוליוס אדלער און לידיא פאטאצקא אין טעאטער סאלסקי אכטונג קעלץ!

Kino „NOWE CZARY” w Radomiu.

2 בילדער היינט א גרויסט פרעמיערע 2 בילדער

I.

KOBIETA TO GRZECH

הערליך שפיעל פון די ארטיסטען

II.

מארי כריסטיאן אין א 10 אקטיגע קאמעדיע

PANNA SZOFER

אייל צו זעהן די הערליכע בילדער אויפ'ן עקראן פון קינא „נאווע טשארי“

בעקאנטמאכונג לאחינו בני ישראל בראדום.

די חברה הכנסת כלה מאכט בעקאנט דאס זי איז שוין לעגאליזירט און איינשרייבן זיך אלס מיטגלידער קען מען אין די ערטער, וועלכע זענען פערעפענטליכט. אויך ביי דעם איינשרייבן ברויך מען גארנישט צו בעצאהלען און גישט צו־צאהלען קיין חודש־געלד. נאר די אינסטיטוציע בעשטעהט פון דעם, אז עס זאלען זיך איינשרייבן 1000 מיטגלידער און ווען 1 מיטגליד וועט ברויכען הילף צו א חתונה, אזוי מוז יעדער פון די 1000 מענשען, וועלכע זענען אין דער חברה געבען צו 1 זל. אזוי וועט שוין דער בעל־שמחה האבען 1000 זל. א. ז. וו.

דעריבער בעט דער ציטווייליגער קאמיטעט, אז מען זאל רחמנות האבען און מען זאל ראטעווען אונזערע יודישע טעכטער, כדי זיי זאלען נישט מוזען זיצען איבער 30 יאהר... ווארום מען קען ראטעווען און דערמיט וועט מען רעכט מקיים זיין ואהבתה לרעך כמוך.

איינשרייבען קען מען זיך ביי ישעי' לינדענבוים גבאי פון בית־המדרש.

א פרייליכער יום־טוב פארן ראדאמער יודישען טעאטער-עולם

זעלטען ווען ס קען זיך טרעפען אזא סענסאציע אין אידישען טעאטער ווי מיר ראדאמער וועלען האבען דעם היינטיגען שבת. זעלטען ווען אזעלכע צוויי וועלט-בעריהמטע קינסטלער ווי יוליוס אדלער און לידיא פאטאצקא זאלען צוזאמען שפילען דעריבער איז קיין וואונדער נישט וואס דער אינטערעס אין שטאדט איז אזוי גרויס. און ס'איז קיין צווייפעל נישט אז דער ראדאמער טעאטער עולם וועט נישט דורכלאזען אזא זעלטענע געלעגענהייט און מאסענווייז קומען בעוואונדערען די אויבען - צוויי דערמאנטע וועלט קינסטלער מיט זייער ערשטקלאסיגען ווארשאווער אנסאמבל. אונזערע ליבע געסט שפילען אבער נאר איין איינציג מאהל שבת 9 אווענד אין טעאטער „ראזמאיטאשטשי“.

זונטאג דעם 16־טען ד. ח. שפילען די געסט אין קעלץ אין טעאטר [illegible].

אינטערעסאנטע פארשטעלונג אין א קעלצער יודישע שולע.

זונטאג, דעם 9־טען יוני איז אין דער שולע פון דער פרוי רייזמאן פארגעקומען א אימפאזאנטע פארשטעלונג אויסגעפיהרט דורך די שילערינס און רעזשיסירט פון דער פרוי רייזמאן. דאס פראגראם פון כאר. וועלכער איז אנגעפיהרט געווארען דורך דער לערערין פרל. צעמבערקאוויטש. האט ענטהאלטען אידישע און פויליש־נאציאנאלע לידער. בעזונדערס געלונגען האט אויסגעפיהרט איהר ראל די שילערין רעגא קאן.

די דירעקציע פון גימנאזיום

„פשיאטשול וויעדזי“

(מיט רעגירונג'ס רעכט)

מאכט בעקאנט, אז די עגזאמענס פאר די נייע ארייטרעטענדע שילער הויבען זיך אן מאנטאג דעם 17־טען טשערווין. ביטעס ווערן אנגענומען אין קאנצעלאריע פון דער שולע אין די אמט־שטונדען ביז דעם 16־טען טשערוויעץ איינשליסליך.

דירעקציע

Zgubiona została książka rejestracyjna autobusu k. l. 2895, wiadomość: Zwoleń [illegible] Goldfarb.

TABOR MIEJSKI

Wykonywa wszelkie prace, wchodzące w zakres asenizacji: jak wywóz nieczystości z dołów kloacznych, wywóz śmieci, omiatanie placów i jezdni.

Zgłoszenia: Wydział Gospodarczy, Radom, ul. Basenowa Nr. 20, telefon 562.

LÓD SZTUCZNY

Rzeźnia Miejska rozpoczęła już rozwożenie lodu sztucznego; zgłoszenia na każdą ilość lodu kierować należy do Rzeźni Miejskiej, Radom, ul. Basenowa 20, telefon 562.

Kino „CORSO“ Teatr

Dziś i dni następnych

Piękne nóżki zwyciężają!

Annos! DZIECKO ULICY

Kino „NOWE CZARY“ Teatr

Dziś i dni następnych

Dwa filmy zc złotej produkcji FOXA

W przeklętym domu VICTOR MC LANGLEN

2) **Nie ożenię się**

Redaktor i wydawca CH. M. HERC

Odbito we własnej drukarni Szwalikowska 20.